

**DEVELOPMENT STRATEGIES OF THE
VISEGRAD GROUP MEMBER STATES AND
THEIR IMPACT ON THE SECURITY OF
THE REGION****A VISEGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS
TAGORSZÁGAINAK HADERŐFEJLESZTÉSI
STRATÉGIÁI ÉS HATÁSA A RÉGIÓ
BIZTONSÁGÁRA**FARKAS Tibor¹ – HRONYECZ Erika²**Abstract**

There have been several events in Europe and the Central European region over the last decade, many of which have had a significant impact on the lives of both the region and the countries in the region. Since the mid-2010s, the security environment in Europe, including Central Europe, has undergone a dynamic and far-reaching change and this process continues today. In the countries of the Visegrad Group, a change of direction has also begun in the field of national defence, with the unified goal of implementing radical force development. The main efforts of the V4's defence policy at the international level continue to be to involve member countries' armed forces in international crisis management operations, in line with their membership obligations in NATO, the EU and the UN.

Keywords

Visegrad Group, force development, international cooperation, defence policy, security strategies

Absztrakt

Európában, illetve a közép-európai régióban számos olyan esemény történt az elmúlt évtizedben, melyek közül már sok egymagában is komoly hatással volt a térségre és országainak életére. A 2010-es évek közepétől az európai, ezen belül is a közép-európai biztonsági környezet dinamikus és nagymértékű változáson ment keresztül és ez a folyamat napjainkban is zajlik. Ismét előtérbe került a kollektív védelem, az európai országok megkezdték képességeik és erőik fejlesztését. A Visegrádi Csoport országaiiban is megindult az irányváltás a honvédelem területén, egységesen célul tűzték ki a radikális haderőfejlesztés végrehajtását. Az V4-ek védelmi politikájának főbb erőfeszítései nemzetközi szinten továbbra is arra irányulnak, hogy a tagországok fegyveres erői részt vegyenek a nemzetközi válságkezelési műveletekben, összhangban a NATO-ban, az EU-ban és az ENSZ-ben való tagság kötelezettségeikkel.

Kulcsszavak

Visegrádi Együttműködés, haderőfejlesztés, nemzetközi együttműködés, védelempolitika, biztonsági stratégiák

¹ farkas.tibor@uni-nke.hu | ORCID: 0000-0002-8868-9628 | egyetemi docens/ associate professor | Nemzeti Közszolgálati Egyetem

² hronyecz.erika@gmail.com | ORCID: 0000-0003-2002-8521 | doktorjelölt/ PhD candidate | Nemzeti Közszolgálati Egyetem

BEVEZETÉS

A Visegrádi Négyek 1991-es alapításától kezdve számos perióduson ment keresztül a működés, együttműködés tekintetében. Az elmúlt három évtizedben a tagállamokban, illetve a közép-európai térségben végbement változásoktól függően módosultak a célok és a prioritások, és ebből adódóan értelemszerűen mindig az adott nemzeti, nemzetközi szituációknak megfelelően változott a kooperáció dinamikája is. A 90-es években a V4 országok legfontosabb célkitűzése az volt, hogy megszabaduljanak a varsói szerződés örökségétől és csatlakozhassanak az euroatlanti térséghez, az EU és a NATO tagállamai lehessenek. Miu-tán 2004-re minden részes állam tagjává vált mind az Észak-atlanti Szövetségnek, mind pedig az Európai Uniónak teljesítve ezáltal a korábban elérni kívánt eredményeket, a to-vábbi együttműködés mellett döntve új célokat és feladatokat határoztak meg, melyek az uniós kül- és biztonságpolitikára, illetve a NATO-n belüli szerepvállalás megerősítésre irá-nyultak, támogatva azt egy saját védelempolitika kidolgozásával.

A VISEGRÁDI ORSZÁGOK VÉDELMI EGYÜTTMŰKÖDÉSE

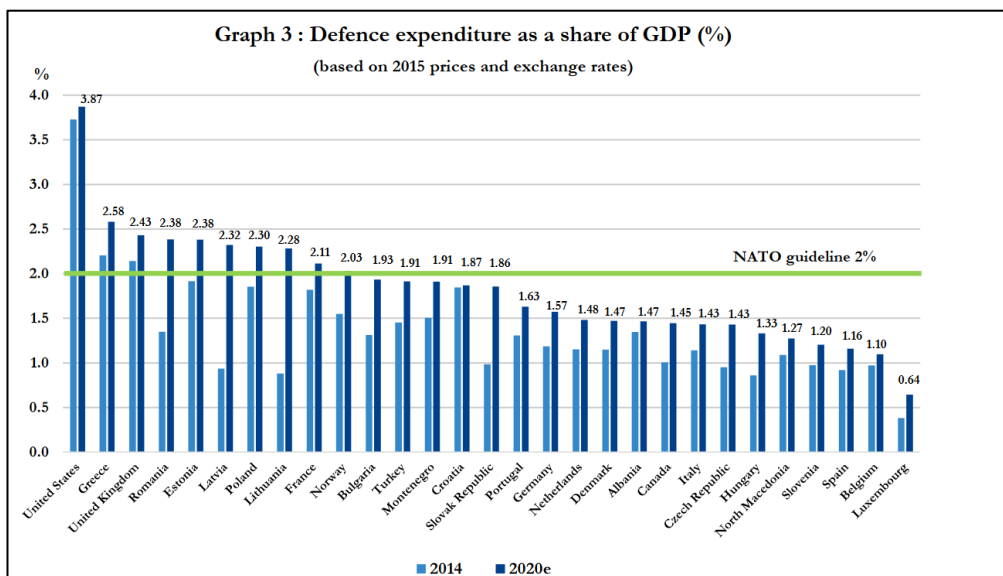
2014-ben a Visegrádi Együttműködés a szorosabb védelmi integráció mellett dön-tött. A V4-ek védelmi miniszterei ezen elhatározás megerősítéseként az alábbi két stratégiai dokumentumot írták alá: „Long Term Vision of the Visegrad Countries on Deepening their Defence Cooperation” és „Framework for Enhanced Visegrad Defence Planning Coopera-tion”. Míg az előbbi a tagországok hosszú távú elképzelését fogalmazza meg a védelmi együttműködés fokozásáról a közös képességek és a védelmi ipar fejlesztése, többnemzeti alakulatok létrehozás, közös képzés, oktatás és gyakorlatok által, addig a másik dokumen-tum azokat irányokat és tevékenységeket foglalja össze, melyek területén megvalósulhatnak a közös védelmi célokat szolgáló beszerzések és fejlesztések. [1] A Visegrádi Együttműkö-dés további mérföldkövének számított a védelmi együttműködés területén 2016-ban a V4 EU Harccsoport felállítása, illetve a NATO védelmi képességeinek szükséges kiegészítése céljából a V4 Közös Logisztikai Támogató Csoport (V4 JLSC HQ) megalakítása, melyet a NATO védelmi miniszterei 2018. júniusában tartott találkozásán Brüsszelben jelentettek be. A fent nevezett védelmi együttműködést megerősítő legfontosabb intézkedések megho-zatalához a 2010-es években bekövetkezett, a tagállamokat, illetve a térséget érintő bizton-sági kockázattal járó események is hozzájárultak.

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének és az Európai Uniónak a tagjaiként a Vi-segrádi Négyek országai az elmúlt két évtizedben a hagyományos katonai fenyegetést ille-tően példátlan biztonságot élvezhettek, de Európa szomszédságában a biztonsági környezet törekenyebbé vált, új típusú biztonsági kihívások jelentek meg, illetve már ismert, de ko-rábban nem jelentős aktivitást mutató fenyegetések erősödtek meg, melyek már nem ma-radhattak, maradhatnak periférián az ellenük való hatékony felkészültséget és választ ille-tően. A V4-ek biztonságpolitikájának főbb céljai közé tartozik a terrorizmus elleni küzde-lem - különös tekintettel a kibertérben történő támadásokra-, illetve az energiabiztonság szavatolása. Ez a két elem mind a négy országban elsősorú biztonsági tényezőnek számít. Viszont a tagországokban egyéb területeket illetően már eltolódni látszanak a fontosság szintjei a biztonsági faktorok tekintetében. V4-es országok ugyanolyan tudatában vannak a fenyegetéseknek, de eltérő álláspontjuk van a kockázatok jellegét és mértékét tekintve. Míg Lengyelország az aktív orosz jelenlétet tartja fenyegető tényezőnek, addig az ellenőrizetlen

migráció növekedésével Budapest, Pozsony és Prága a kontinens déli részéből fakadó fenyegetést sokkal súlyosabbnak érzékeli, mint a keletről – Oroszországból - származó fenyegetést. [2]

A Krím-félsziget Oroszország által történt annektálása komoly hatással volt nemcsak a környező országok biztonságpolitikai helyzetére, hanem az egész euro-atlanti térség biztonságára és stabilitására. Az ukrán válság bekövetkeztével a NATO képességfejlesztési törekvései új értelemezést kaptak. Ráirányította a figyelmet a hosszútávú haderőfejlesztés fontosságára, emellett az azonnali bevethető erők nélkülözhetetlenségét is bizonyította, emellett világossá vált, hogy szükség van a valós katonai képességek meglétére. [3, p. 11] A 2014. tavaszán bekövetkezett esemény komoly, gyors és hatékony döntések meghozatalára kényszerítette a NATO-t. Szükségszerűvé vált a katonai képességek gyorsütemű és radikális megerősítése, kiemelkedő szereppel bírt ezen a területen a szövetségen belül is a NATO keleti tagállamainak nagyobb léptékű fejlesztése.

A 2014. szeptember elején megrendezett walesi csúcstalálkozón a tagállamok megerősítették elkötelezettségüket a kollektív védelem, a válságkezelés és a kooperatív biztonság mellett, és megállapodtak abban, hogy egységesen törekednek arra, hogy egy évtizeden belül elérjék a 2% -os GDP arányos védelmi kiadási szintet (lásd 1. sz. ábra), továbbá célul tűzték ki, hogy a védelmi kiadásokon belül a modernizációra fordított arány elérje a legalább 20% -ot. Ez a vállalás a V4-ek tagállamainak esetében hosszú távon is komoly kihívást jelent, legfőképp a három kisebb ország, Szlovákia, Csehország és Magyarország vonatkozásában, de az elmúlt 4 évet tekintve mind a négy tagállamban látható az érdemben tett erőfeszítés ezen a téren. A V4 országok haderőfejlesztési folyamatainak, programjainak már látható és számos területen látványos eredményei vannak.

1. Ábra: A tagállamok védelmi kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya [4, p. 3]

CSEHORSZÁG VÉDELMI STRATÉGIÁJA ÉS HADERŐFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE

Csehország, mint más egyéb országok biztonsági helyzetét számos tényező befolyásolja, határozza meg – nemzeti, regionális (európai) és globális–, amelyek jelentős kihívás elé állítják az országot. A Cseh Köztársaság jelenlegi helyzete szilárd, a különböző szövetségi tagságai, együttműködései mindezt tovább erősítik. Az ország védelmének és biztonságának alapvető, meghatározó eleme a NATO kollektív védelmi rendszerében történő részvétel, az EU válságkezelési képességeinek fejlesztésében történő együttműködés és a partnerállamokkal történő kölcsönös összefogás. Az ország alapvető, létfontosságú érdeke a szuverenitásának védelme, a területi integritás, valamint az EU értékeinek megőrzése valamennyi területen a jogállamiságot és a lakosság jogait és szabadságát figyelembe véve. Az állam és a lakosság létfontosságú érdekeinek védelme alapvető kötelezettség, amelyek biztosítása alapjaiban teremti meg az állam biztonságát. Az elemi, létfontosságú érdekek védelmét biztosítják mindazon stratégiai tervek és érdekek megőrzése is, amelyeket szem előtt tartva valósítható meg az ország komplex biztonsága. Ilyen stratégiai célok és érdekek: a biztonság és stabilitás, a helyi és regionális konfliktusok megelőzése és kezelése; az esetleges konfliktusok hatásainak enyhítése, valamint azok hatásainak enyhítése; a fegyverzet-ellenőrzés támogatása; a demokrácia, az alapvető szabadságjogok és a jogállamiság elveinek támogatása; gazdasági biztonság megteremtése és megóvása; a létfontosságú rendszerek megóvása és védelme; a kiberbiztonság megteremtése, valamint számos egyéb stratégiai terület. Az ország, mint nemzetközi szervezetek tagja mindazon tevékenységeket, eseményeket biztonsági fenyegetések közé sorolja, amelyeknek nincs közvetlen hatása a saját biztonságára, de a szövetségeseire igen.

Biztonsági érdekeinek védelme érdekében a Cseh Köztársaság átfogó, hierarchikus felépítésű biztonsági rendszert fejleszt ki, amely egyesíti a nemzeti és nemzetközi politikai, katonai biztonságot, lakosságvédelmet, gazdasági, pénzügyi, jogi és társadalmi szinten. A biztonsági rendszer működése, alrendszerei képességeinek kiépítése és fejlesztése, valamint a szükséges gazdasági és pénzügyi források biztosítása hosszú távú folyamat, amely során szem előtt kell tartani, hogy a rendszernek rugalmasan kell reagálnia a változó körülményekre, a biztonsági környezet változásaira és az új fenyegetésekre. [4, p. 26] [5]

A Cseh Köztársaság Védelmi Minisztérium - Hadtörténeti Intézet 2019-ben kiadta a Hosszú Távú Védelmi Stratégiáját (továbbiakban: stratégia), amely 2035-ig határozza meg az alapvető irányokat a katonai képességek fejlesztésére, valamint útmutatást nyújt a „Cseh fegyveres erők fejlesztési koncepciójának” és egyéb kapcsolódó dokumentumok, stratégiák időszakos felülvizsgálatához. A stratégia behatárolja a 2035-ig folyamatosan változó biztonsági környezetet, amelyre az országnak és a szövetségnek fel kell készülnie. Ennek elemei például az információs és kommunikációs technológia (IKT) intenzív és magas fokú fejlődése által kiterjesztett és megnövelt sebességű internet, amelynek egyes alkalmazásai (pl. közösségi média) az információs és pszichológiai műveletek színterei lettek. A NATO és az EU mellett a tagországoknak is meg kell tennie mindent annak érdekében, hogy a romló biztonsági környezet negatív hatásait a lehető legjobban lecsökkentsék.

A stratégia meghatározza továbbá a jövő biztonsági környezetének és erejének jellemzőit, amelyek közül a legfontosabbak az alábbiak [6, p. 12]:

- az állami- és nem állami szereplők elleni sikeres fellépés (aszimmetrikus);

- a teljes spektrumú katonai képességek megvalósítása, amely lehetővé teszi a sikeres fellépést a hagyományos hadszíntéren, az információs környezetben, a kibertérben;
- a stratégiai- és műveleti vezetés és irányítás részeként hatékony művelettervezés és (katonai) döntéshozatali folyamatok;
- rugalmasan reagáló, bevethető, expedíciós képességekkel rendelkező, korszerű haditechnikai eszközökkel felszerelt haderő;
- nemzetközi együttműködésben, többnemzeti műveletekben alkalmazható fegyveres erők hadtest szinten.

A napjaink és a jövőbeli biztonsági kihívásokra történő hatásos reagálás érdekében a Cseh Fegyveres Erő fejlesztése nélkülözhetetlen, a feladatainak meghatározása alapján a képességek és követelmények hozzárendelésre kerültek, amely behatárolja a haderőfejlesztés irányvonalait, legfontosabb elemeit. Ennek megfelelően a kormány biztosítja modernizációhoz szükséges anyagi támogatást. A Védelmi Minisztérium költségvetése az elmúlt néhány évben növekedett, amellyel biztosítani kívánják a fejlesztéseket és a szükséges egyéb költségek fedezetét. A minisztérium közel húsz éves kiadásának GDP-hez viszonyított arányát az 2. sz. ábra mutatja.

2. Ábra: A védelmi kiadások GDP-hez viszonyított aránya (szerkesztette a szerző a [7] [8] alapján)

A jelenlegi biztonsági fenyegetések és kockázatok alapján a Cseh Fegyveres Erők felépítésének átalakítása, és haderejének megerősítése nélkülözhetetlen hosszútávú feladat, amelynek elsődleges iránya a szárazföldi erők (harci) képességeinek bővítése, amelynek része a létszám növelése is. A technológia folyamatos fejlődésének köszönhetően a katonai fejlesztések elengedhetetlen elem lett a hagyományos fegyverek és haditechnikai eszközök mellett a speciális vezetés és irányítási rendszerek, a robotika által nyújtott speciális támogató rendszerek, a mesterséges intelligencia a nanotechnológia és a biotechnológia számos részterülete. A stratégia meghatározza azokat a területeket, amelyek fejlesztése nélkülözhetetlen a kitűzött célok elérése érdekében. Ezeknek megfelelően a fejlesztés területei a következők [6, pp. 18-24]:

- *hírszerzés és információs támogatás*, elsősorban a fegyveres erők vezetés és irányításának támogatására;

- *vezetés és irányítás, parancsnoki struktúra*, amely biztosítja a NATO FMN (Kapcsolt Műveleti Hálózat) koncepciót;
- *szárazföldi erők*, amely fejlesztés NATO követelményeknek és képességeknek megfelel (elsődleges cél két gépesített dandár fenntartása békeidőben), valamint C4ISTAR³ rendszer integrációja;
- *légierő*, az ország és a szövetség légterének biztosítása 3D radarok, passzív megfigyelő rendszerek mellett földi légvédelmi rendszerek és repülőgépek
- *kibervédelem*, a kiberműveletek teljes spektrumához szükséges eszköz és képesség-fejlesztés;
- *különleges műveleti képesség*;
- *logisztika*, amely kiterjed az állandó és telepíthető logisztikai támogatásra a logisztikai infrastruktúra információs rendszerrel történő fejlesztésére;
- *infokommunikáció*, IKT alkalmazása a teljes spektrumú műveletek kiszolgálására és a katonai döntéshozatali folyamatok támogatására;
- *egészségügyi szolgálat*, a telepíthető egészségügyi létesítményekre és azok kiszolgálására, valamint a szakállomány és a nem egészségügyállomány felkészítésre összpontosítva;
- *katonai rendész*;
- *személyi fejlesztések*, toborzás, felkészítés, (ki)képzés, oktatás;
- *hadifelszerelés korszerűsítése*;
- *kutatás és fejlesztés, védelmi ipar*, a védelmi képességek biztosítása nemzeti fejlesztésekkel és technológiai/technikai eszközök gyártásával.

A megváltozott nemzetközi biztonsági helyzetre reagálva, a régió más szövetségi tagállamaihoz hasonlóan a Cseh Köztársaság is felülvizsgálta védelmi stratégiáját, védelmi képességeit. Ennek megfelelően meghatározta azokat a nemzeti és szövetségi képességeket és követelményeket, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a biztonság hatékony fenntartásához. Ennek érdekében megkezdte a Cseh Fegyveres Erők modernizációját, amely a személyi, technikai és felkészítési részterületeket is magába foglal.

MAGYARORSZÁG VÉDELMI STRATÉGIÁJA ÉS HADERŐFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE

A globális biztonsági környezet változásaira történő reagálás, valamint a megújuló fenyegetések kezelésére irányuló törekvései folyamatos változásokat követelt meg a NATO tagállamoktól. A NATO az elmúlt húsz évben jelentős változásokon ment keresztül mind szervezeti felépítését, mind képességét tekintve. A megújuló fenyegetésekre kizárólag innovatív reagálással lehet válaszolni, amely képes garantálni a Szövetség tagállamainak biztonságát. Ennek megfelelően az államok, így a régió országaihoz hasonlóan Magyarország is megkezdte ennek a folyamatnak a végrehajtását. A NATO válasza a jelenlegi fenyegetésekre (tömegpusztító fegyverek jelenléte, a világméretű terrorizmus okozta veszélyek, az energiaellátást fenyegető veszélyek, környezeti kihívások, a különböző kibertámadások, a hibrid

³ C4ISTAR: Command, Control, Communications, Computers, Information/Intelligence, Surveillance, Targeting Acquisition and Reconnaissance (Vezetés, Irányítás, Kommunikáció, Számítógépek, Információ/Hírszerzés, Megfigyelés, Célzás, Felderítés)

hadviselés komplex alkalmazása, és a mindezekből következő komplex biztonsági következmények) a kollektív védelem, a vezetési struktúra folyamatos fejlesztése és formálása, a védelmi kiadások növelése, a haderőfejlesztés gyorsítása, a képességek megosztása valamint a közös gyakorlatok és kiképzések végrehajtása. [9]

A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (továbbiakban: stratégia) 2020. április 21-én jelent meg a Magyar Közlönyben, amely kiemelt jelentőségű az előzőekben leírt folyamatok sikeres végrehajtásában, mintegy keretet meghatározva a szükséges előrelépéseknek. A stratégia megfogalmazza, hogy ennek megvalósítása érdekében közös nemzeti erőfeszítéseket kell tenni, de a szövetségi és európai uniós tagállami státusunk nagymértékben erősíti biztonsági helyzetünket. A nemzeti- és nemzetközi biztonság megvalósításának alapja a korszerű haditechnikai eszközökkel felszerelt magyar haderő, amely képes Magyarország függetlenségének, területi épségének és a lakosság védelmének biztosítására, és a szövetségi védelmi feladatok elvégzésére.

A 179 pontból álló dokumentumnak már az első tíz pontján belül megfogalmazásra kerül, hogy *„2030-ra hazánk Európa öt, illetve a világ tíz legbiztonságosabb országának egyike kell legyen, egyfelől az ország magas szintű közbiztonságának fenntartása, másfelől egy regionális szinten is az egyik meghatározó, korszerű haderő felépítése révén, amely az exportképes hazai védelmi iparra támaszkodik. A haderő ütemes fejlesztése tovább bővíti annak lehetőségeit, hogy megvédjük alapvető értékeinket és érdekeinket valamint az euroatlanti biztonság aktív és hiteles hozzájárulói maradjunk a jövőben is. A sikeres Magyarország alapköveit a jelenben rakjuk le, de a jövőben is fontos a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása, amelynek gazdasági alapját hazánk nemzetközi versenyképességének fokozása, a védelmi szektorban az ipari kapacitások kiépítése és fejlesztése, társadalmi pillérét pedig hazánk demográfiai helyzetének javítása képezi [10, pp. 2101-2102].*

A stratégia fontos dokumentum többek között abból a szempontból is, hogy nyomatékosan ad a korszerű haderő szükségességének, de természetesen már a stratégia megjelenését megelőzően is történtek előrelépések haderőfejlesztési és beszerzési programok tekintetében. A Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programot (Zrínyi 2026) 2016-ban indították útjára, mely programot 2017 januárjában hozta nyilvánosságra a Honvédelmi Minisztérium. Az átfogó katonai modernizációs program célja a haderőfejlesztés megvalósulása Magyarország hadiiparának felélesztésének segítségével. A stratégia 27. pontja is rögzíti, hogy válsághelyzet esetén hatékony védelmet és segítségnyújtást kifejteni képes haderő alapjai a Zrínyi 2026 kerülnek megteremtésre. A fent említett pont kimondja továbbá, *„hogy a NATO vonatkozó irányelvvel összhangban – 2024-től – a bruttó hazai össztermék évi legalább 2%-ának felhasználása nyomán kialakításra kerül a hazánk nemzetközi kötelezettségei és nemzeti feladatai érdekében szükséges, regionális szinten is meghatározó haderőképesség”*. [10, p. 2103]

A nemzeti haderőfejlesztés célja, hogy az új kihívásokra történő új műveleti képességek és alkalmazási elvek megteremtésre kerüljenek, kiegészítve a küldetés alapú vezetéssel, és az ezek megvalósítását biztosító korszerű haditechnikai eszközök beszerzése megvalósuljon. Ennek a komplex és átfogó tevékenységnek biztosítania kell a haderő teljes technikai, szervezeti, személyi és vezetési rendszerének átalakítását.

A stratégia által meghatározottak biztosítását⁴ a Zrínyi 2026 program összetett rendszere szavatolja a Magyar Honvédség számára, amelynek területei a következőkből tevődik össze.

A személyi állomány (hivatásos és szerződéses) feltöltöttségének növelése, amely mellett az Önkéntes Tartalékos Rendszer megerősítése is kiemelt fontosságú. A civil lakosság meggyőzése a honvédelem ügyének összetett és megújult módszereket követel meg, melynek egyik eleme a Honvédelmi Sportszövetség megújítása. A honvédelmi életpálya-modell kialakítása biztosítja a fiatalok beáramlásának növelését akár szerződéses, akár hivatásos pályára. Az idei évben került fókuszba a nemzeti tisztképzés rendszerének átalakítása, amely ezen célokat szintén jelentős mértékben támogatja és az elkövetkező néhány évben megerősíti a felkészítést a fiatal tiszteknek.

A korszerű fegyverzeti és haditechnikai eszközök üzemeltetésének, valamint az új műveleti alkalmazáshoz szükséges vezetői képességek elsajátításának nélkülözhetetlen eleme a kiképzés és felkészítés rendszerének átalakítása, korszerűsítése.

A fegyverzet és a haditechnikai eszközpark korszerűsítése a szárazföldi és a légi haderőnem valamennyi területén megjelenik. A gyalogsági harcjárművektől kezdve a tüzér- és páncéltörő tüzér képességek fejlesztését biztosító eszközökön át, a légvédelem fejlesztését és a különleges műveleti képességek továbbfejlesztését is tartalmazza a program. Az elmúlt években megkezdődtek ezen fegyverek, fegyverrendszerek beszerzése. A légi képességének fejlesztése magába foglalja továbbá a szállító kapacitás növelését és harci képességek emelését.

A fegyverrendszerek mellett a katonák egyéni harcászati felszerelésének modernizációját is magába foglalja a program.

A korszerű haditechnikai eszközök megjelenése a honvédség harci kiszolgáló-támogató, logisztikai rendszerének korszerűsítését is magába foglalja a modernizáció, valamint a teljes logisztikai ellátó rendszer átalakítását, fejlesztését.

A NATO 2016-ban a kiberteret elfogadta ötödik műveleti dimenzióként a szárazföldi, légi, tengeri és az űr mellett, és nélkülözhetetlen elemeként ismerik el a szövetségi műveleteknek. Ennek megfelelően a hibrid hadviselés elleni fellépés elemeként megalakult és folyamatosan fejlődik a kibervédelmi képesség a Magyar Honvédségben

A meghatározott eszközök és képességek fejlesztése mellett átalakításra került a Magyar Honvédség szervezete, vezetési struktúrája, megalakult a Magyar Honvédség Parancsnoksága, valamint új hadrendi elemek alakultak. A folyamatosan változó stratégiai környezetben történő megfelelésnek ez az egyik alapvető eleme

Az új szervezetek és képességek kiszolgálása érdekében jelentős infrastrukturális fejlesztésre is sor kerül a program keretében, amely teljesen új létesítmények megépítésével, vagy meglévő infrastruktúra korszerűsítésével valósul meg.

⁴ „A Magyar Honvédségnek jól felszerelt és jól kiképzett erővel, valamint rugalmas, hatékonyan alkalmazható, telepíthető és fenntartható, a szükséges mértékben interoperábilis képességekkel kell rendelkeznie, a mennyiségi mellett a minőségi mutatók javítására törekedve. Hagyományos országvédelmi és nemzetközi válságkezelési feladatai mellett egyaránt alkalmasnak kell lennie a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet, vagy a terrorveszély-helyzet kezeléséhez történő hozzájárulásra, a hibrid támadások elhárításában való szerepvállalásra, valamint a természeti vagy ipari katasztrófák következményeinek felszámolásában való közreműködésre. A haderőt úgy kell fejleszteni, hogy képes legyen hatásokat kiváltani a házánk szempontjából releváns összes műveleti térben: a szárazföldön, a levegőben és a kibertérben egyaránt.” [10, p. 2115]

Az elmúlt évtizedekben nem volt ilyen mértékű haderőátalakítás és haderőfejlesztés, amely hozzájárult volna a feladatok maradéktalan és sikeres ellátásához, és az ország biztonságának szavatolásához. A haderőfejlesztési és modernizációs program minden részterületre kiterjedő fejlesztést takar, amelynek személyi, szervezeti és technikai komplexitása a siker elengedhetetlen feltétele. A hadsereg képességfejlesztése tehát a nemzetek összetett feladata, amelyet tovább nehezít, hogy az elmúlt évtizedekben lecsökkentetésre került a hadsereg létszáma, a technikai eszközök egy része pedig elavulttá vált.

LENGYELORSZÁG VÉDELMI STRATÉGIÁJA ÉS HADERŐFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE

A Lengyel Köztársaság területi, népességi, gazdasági adottságait és adatait tekintve a V4-ek legnagyobb országa. Lengyelország az EU és a NATO határállamaként és a közvetlen orosz szomszédság tekintetében stratégiaileg kiemelt jelentőséggel bír, területi adottságaiból kifolyólag meghatározó geopolitikai gondolkodással rendelkező állam. A Visegrádi Együttműködés közül a lefejlettebb és legnagyobb katonai erővel rendelkező Lengyelország a NATO-hoz és az EU-hoz történt sikeres csatlakozása után a V4-ek másik három tagországától eltérően nem építette le radikálisan haderejét. Földrajzi adottságai és történelmi tapasztalatai alapján ezt nem engedhette meg magának, csökkentette ugyan a védelmi kiadásokra, a haderőfejlesztésekre szánt összegeket, de a honvédelmi rendszer drasztikus amortizációját elutasította, mi több, már 2008-ban a védelmi szférát érintően egy precízen megtervezett, átfogó modernizációs programot indított el. Új parancsnoki struktúra került bevezetésre, és a hidegháború befejezése óta a legnagyobb beszerzési programot vezényelték le a szárazföldi erők és a légierők korszerűsítése terén. [11] Mindezek következtében viszonylag gyors ütemben sikerült a hadseregben az idáig zajló modernizációs folyamatokat véghez vinni. Lengyelország arra törekszik, hogy 2026-ig a GDP 2,4% -át fordítsa védelemre, ez a célkitűzés a legújabb nemzetbiztonsági stratégiában is megerősítésre került, de elképzelhetőnek tartják, hogy ez a 2,4%-os érték 2030-ra akár 2,5% -ra is nőhet. A legfrissebb NATO-adatok szerint Lengyelország jelenleg a GDP 2,05% -át költi védelemre, ez a kiemelkedő teljesítménynek számít nemcsak a V4-ek államaihoz viszonyítva, de a NATO tagországai között is. [12]

Ez elmúlt évek történéseit figyelembe véve megállapítható, hogy egy újabb nagyhatalmi verseny időszakába léptünk, mely szituáció a Kelet és Nyugat határvonalán elhelyezkedő Lengyelországtól fokozottabb felkészültséget és készenlétet követel meg. A Lengyel Köztársaság Nemzeti Biztonsági Stratégiája, mely reagál többek között Lengyelország régióban betöltött szerepére és az azzal járó esetleges kockázatokra, 2020. májusában került jóváhagyásra, felváltva ezzel a korábbi, 2014-ben elfogadott verziót. A biztonság és a védelem vonatkozásában alapvető állami dokumentum átfogó elképzelést kínál a Lengyel Köztársaság nemzetbiztonságának alakításáról annak minden dimenziójában. A dokumentumban Lengyelország a legsúlyosabb fenyegetésként Oroszország új birodalmi politikáját jelöli meg. A Grúzia elleni agresszió, a Krím illegális annektálása és a kelet-ukrajnai tevékenység megsértette a nemzetközi jog alapelveit, és aláaknázza az európai biztonsági rendszer pilléreit. A stratégiai dokumentum alapján Lengyelország biztonságát alapvetően meghatározó tényező továbbra is a transzatlanti és európai struktúrába történő beágyazódás, a NATO és az EU szövetségi rendszereken belüli aktív részvétel határozza meg. Kiemelkedő szerepet kap többek között a dokumentumban az energiabiztonság. Lengyelország ezenen

a területen a diverzifikációt szükségszerűnek tartja, mivel a lengyel, a közép-európai és a balkáni olaj- és gázpiacot továbbra is az orosz szállítások uralják, meg kell erősíteni a régió ellenálló képességét a gázellátás politikai nyomás eszközeként történő felhasználásának kockázatával szemben. A kiberbiztonságot illetően kiemelten jegyzi a dokumentum, hogy Oroszország a háború küszöbértéke alatti (hibrid jellegű) tevékenységeket végez, sokoldalú és átfogó akciókat hajt végre nem katonai eszközökkel ideértve többek között a kibertámadásokat is. Ezen a területen lényeges célkitűzés és egyben megoldandó feladat a stratégiai dokumentum szerint:

- növelni a köz- és magánszféra, valamint a katonai és polgári információs rendszerek ellenálló képességét, hogy el tudják érni a kiberfenyegetések hatékony megelőzésének, leküzdésének és az azokra való reagálás képességét;
- az állam védelmi képességeinek megerősítése a nemzeti kiberbiztonsági rendszer folyamatos fejlesztésének biztosításával;
- képességek elérése a katonai műveletek teljes spektrumának lebonyolításához a kibertérben;
- nemzeti képességek fejlesztése a kiberbiztonsági megoldások és szolgáltatások tesztelése, kutatása, értékelése és tanúsítása terén;
- fejleszteni kell a kompetenciákat, a fenyegetésekkel és kihívásokkal kapcsolatos ismereteket és tudatosságot a közigazgatás alkalmazottainak és a társadalomnak a kiberbiztonság területén. [13]

Lengyelországban a kiberbiztonság katonai és civil téren történő fejlesztése magas szinten állt már a legújabb stratégiai dokumentum elfogadás előtt, 2019. februárjában kihirdették és elindították a CYBER.MIL.PL programot, amelynek célja, hogy átfogóan fejlessze Lengyelország azon képességeit, melyek segítségével le tudja küzdeni a kibertérben megjelenő fenyegetéseket. A program erejét és volumenét többek között a benne részt vevő intézmények is mutatják: Nemzeti Kiberbiztonsági Központ, Operációs Kiberbiztonsági Központ, Katonai Elhárítás, Katonai Infokommunikációs Intézet, Haditengerészeti Akadémia, Katonai Műszaki Akadémia, Területvédelmi Erők [14].

A stratégia alapján a fejlesztés fő területei a következők:

- *Kibervédelmi erők felállítása, kapacitásépítés;*
- *A2/AD-kapacitások, nagy hatótávolságú, precíziós csapásmérő képességek, légvédelmi és harckocsi-elhárító képességek fejlesztése;*
- *a lengyel különleges erők, illetve a Területvédelmi Erők megerősítése;*
- *a lengyel haditengerészet fejlesztése.*

SZLOVÁKIA VÉDELMI STRATÉGIÁJA ÉS HADERŐFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE

A Szlovák Köztársaság a V4 országok legkisebb tagállama, az EU, a schengeni övezet és a NATO határállama. A 2000-es évektől kezdve Szlovákiában – hasonlóan mint Magyarországon és Csehországban - jellemző volt a haderő alulfinanszírozása, fokozott leépítése mind a humán, mind az eszközállományra vonatkozóan. Ennek kiszámítható következménye lett, hogy a legtöbb katonai felszerelés - mint például a sugárhajtású vadászgépek, a páncélos harcjárművek és a katonai radarok - elavult és rossz állapotban lévő eszköz korszerűsítésre, illetve komplett cseréjére szorul. A szlovák fegyveres erők fejlesztésének

szükségszerűsége megkérdőjelezhetetlen, hiszen az idejét múlt, túlnyomó részt szovjet felszerelések és technológiák már erősen korlátozták az utóbbi években a szlovák haderőt mind az országon belüli, mind pedig a szövetségi szinten vállalt feladatok minőségi és hatékony ellátásában. Mindez értelemszerűen negatív hatással van a kiképzés színvonalára és a hadsereg felkészültségére. Az új eszközök és fejlesztések beszerzése ugyan már elkezdődött, de Magyarországhoz és Csehországhoz hasonlóan igen elhúzódnó folyamatra kell Szlovákia esetében is számítani. Az új gépparkok és technikák túlnyomó része külföldi - amerikai, olasz - forrásokból kerül beszerzésre, de természetesen a többi V4 tagországhoz hasonlóan a hazai védelmi ipar maximális bevonását szem előtt tartva.

Egy radikális haderőfejlesztéshez nem elegendő pusztán az ezzel kapcsolatos célokat és feladatokat megfogalmazó programok kidolgozása és útnak indítása, alapvető fontosságú ezek mellett, hogy az adott ország stratégiai dokumentumai is tartalmazzák a hosszútávú fejlesztési reformokat, az ehhez vezető főbb irányvonalakat. A szlovák stratégiai dokumentumok frissítése jelentős elmaradást mutatott az elmúlt évtizedet tekintve, a 2005 óta érvényben lévő Szlovák Biztonsági Stratégiát is csak 2017-re sikerült megreformálni. Szlovákia közvetlen szomszédságában, illetve a régióban történt események hatására jelentős változások mentek végbe a közép-európai térségben, melyekre szükségszerű volt reagálni. A biztonsági és védelmi stratégiai dokumentumok aktualizálása kiemelkedően fontos feladat a V4-ek tagállamait illetően, hiszen az elmúlt évek során mind országos, mind nemzetközi szinten katonai, politikai, gazdasági téren történt változások ezt már megkövetelik. A Szlovák Biztonsági Stratégia frissítése során Csehország és Lengyelország stratégiai dokumentumait vették alapul, ennek oka, hogy a 3 ország biztonsági környezete sok szempontból nézve is hasonlóságot mutat. A stratégia a Szlovák Köztársaság alkotmányán, az EU-ban, a NATO-ban, az ENSZ-ben és más nemzetközi szervezetekben való tagságból eredő kötelezettségeken alapul. Jellemzi a biztonsági környezetet és meghatározza a biztonsági érdekeket. Alapvető célkitűzésként természetesen az állampolgárok és az állam biztonságának megóvását határozza meg. A 2005-ös stratégia és a 2017-es dokumentum tervezetét összehasonlítva megállapítható, hogy nem történt jelentős elmozdulás a biztonsági érdekek azonosításában, szövegüket és rendjüket tekintve szinte azonosak maradtak. Főbb célok továbbra is:

- *az állami lét, a szuverenitás és az integritás megőrzése;*
- *a demokratikus rendszer és a jogállamiság fejlesztése;*
- *és a biztonság fenntartható fejlesztése.*

A 2005-ben kiadott dokumentumhoz képest a 2017-es tervezet már a kulturális fejlődéssel és a biztonságos kibertérrel kapcsolatos elvárásokkal és megállapításokkal bővült. Megfigyelhető továbbá, hogy a tömegpusztító fegyverek használatának veszélye még mindig kiemelt szereppel bír, de alacsonyabb lett az erre vonatkozó készütség prioritása, és nagyobb hangsúlyt kap a dokumentumban a szélsőségesesség, a kiberbiztonság, a hibrid tevékenység, a terrorizmus és a migrációs válság. A 2017-es dokumentum kimondja, hogy a biztonsági környezet jelentősen romlott, mely jelenség az alábbi formában mutatkozik meg:

- növekvő terrortámadások;
- a nemzetközi jog gyakoribb megsértése;
- más ország területi integritásának veszélyeztetése katonai erő alkalmazásával;
- bukott államok növekedése az EU szomszédos régióiban. [15]

A stratégiai dokumentumban megjelenik, hogy a Szlovák Köztársaság nem tartja valószínűnek egy országot ért támadás bekövetkezését, viszont a migrációs jelenség és az energiabiztonság szavatolása komoly feladatot és kihívást jelent számára, hiszen Szlovákia tapasztalhatta, hogy az ő esetében a kelet-ukrajnai konfliktus elsősorban az ország energiabiztonságát veszélyeztette az országba irányuló gázszállítások tranzitját illetően. [16] A Szlovák Köztársaság NATO-hoz való hozzáállását, az azon belül vállalt szerepét és feladatait a dokumentum 56. bekezdése tisztán és egyértelműen tartalmazza, miszerint az ország mindent megtesz a kollektív védelem megerősítéséért, támogatja annak átalakítását és alkalmazkodását az új típusú fegyverekhez és kihívásokhoz. Vállalja, hogy megreformálja és kiépíti biztonsági rendszerét annak érdekében, hogy hozzá tudjon járulni a NATO képességeinek fejlesztéséhez, a NATO-tagországok és a partnerországok területi védelméhez, a szövetség misszióihoz és műveleteihez. A vállalt kötelezettségeknek megfelelően fokozatosan növeli védelmi kiadásait, a megfelelő arányban finanszírozva a szlovák fegyveres erők fegyverzetének és technológiájának fejlesztését, illetve a kapcsolódó kutatásokat, beruházásokat. Előzetes kalkulációk alapján 2030-ig a védelemre körülbelül 30 milliárd eurót terveznek fordítani. A Szlovák Biztonsági Stratégia 78. bekezdésében megfogalmazásra is kerül, hogy a Szlovák Köztársaság biztosítja az állam védelméhez szükséges forrásokat, elkötelezi magát a védelmi kiadások növelése és a fegyveres erők modernizálása mellett, és Szlovákia 2020-ig a GDP 1,6 százalékára, 2024-re 2 százalékra növeli védelmi kiadásait. [17]

KONKLÚZIÓ

A Visegrádi Csoport mind a négy tagállama egységesen detektálta, hogy európai szomszédságában a biztonsági helyzet sokat romlott az elmúlt évtizedben. A V4-ek továbbra is a NATO és az EU tagságában látják biztonságuk garanciáját, az európai biztonság és stabilitás szempontjából megkérdőjelezhetetlen mind a négy tagállam esetében ezen szervezetekben való aktív részvételük. Biztonságpolitikai szempontból nézve mind a négy ország elkötelezett partner és szövetséges, és hajlandók hozzájárulni a nemzetközi békéhez és biztonságához. Egységesen mindannyian érdekeltek az államok szuverenitásának és területi integritásának megőrzésében. Bár az elmúlt években a négy tagállam biztonsága közvetlen veszélynek nem volt kitéve, azonban közvetett módon érintve voltak, hiszen a szomszédos országokban, régiókban történt események hatással voltak a védelmi folyamatokra és tevékenységekre mind a négy ország esetében. Az új típusú biztonsági kihívások új szemléletet, új hozzáállást, új módszereket és új megoldásokat követelnek meg a tagállamok részéről, melyek hatékony alkalmazására megerősített együttműködésre van szükség. A tagállamok stratégiai dokumentumaiban és az adott haderőfejlesztési programjaikban megfogalmazott értékredek, célok és prioritások alapján, illetve a NATO-ban vállalt kötelezettségeiket figyelembe véve megállapítható, hogy a haderő- és képességfejlesztés egységesen kiemelt szereppel bír a V4-ek védelempolitikájában, emellett pedig a védelmi együttműködések megerősítése mind a négy tagállamban elsődlegesnek számít. Hogy milyen intenzitással, ütemben és intervallumban fogják véghez vinni a V4-országok az átlagosan 2030-ig tervezett komplex fejlesztési folyamat befejezését, azt jelentősen befolyásolni fogják az elkövetkezendő években az adott tagállamok politikai és gazdasági helyzetében megjelenő változások. Az tény, hogy a közép-európai térséget érintő fenyegetések eltérő felfogása időnként megnehezíti a hatékony kooperációt, a V4-ek az elmúlt évtizedekben végzett tevékenységét

és annak hatékonyságát tekintve jól működik, mint biztonsági és védelmi szövetség. Az eltérő nemzeti érdekek, belpolitikai történések természetesen visszavetítik és időnként vissza is vetik a együttműködés intenzitását stagnálásra ítélve hosszabb-rövidebb időszakokra a szövetség aktivitását és produktivitását, mégis V4-ek elmúlt három évtizedének eredményeit és a tagállamok hozzáállását tekintve valószínűsíthető, hogy erős stratégiai érdekek által motiválva a Visegrádi Csoport az elkövetkezendő években is funkcionáló társulás marad, erősítve ezáltal az közép-európai térség biztonsági környezetét.

„AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-19-3-III-NKE-47 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

- [1] „Visegrad Group Defence Cooperation”, [Online]. Available: <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>. [Hozzáférés dátuma: 3. március 2020].
- [2] T. A. Nagy, „V4 Defence Cooperation: Great Ambitions But Limited Achievements,” *RUSI Newsbrief*, 1. kötet 36., pp. 3-5., 2016.
- [3] Z. Szenes, „Előre a múltba? A NATO Wales után,” *Külgügyi Szemle*, 1. kötet3, pp. 3-26, 2014.
- [4] Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic, „Security Strategy of the Czech Republic,” Government of the Czech Republic, Prága, 2015.
- [5] Ministry of Defence of the Czech Republic, „The Defence Strategy of the Czech Republic,” MHI Prague, the Presentation and Production Department, Prága, 2017.
- [6] Ministry of Defence of the Czech Republic, „The Long Term Perspective for Defence 2035,” Ministry of Defence of the Czech Republic, Prága, 2019.
- [7] „Ministry of Defence & Armed Forces of the Czech Republic,” Ministry of Defence & Armed Forces, [Online]. Available: <https://www.army.cz/en/facts-file/defence-budget/defence-budget-130198/>. [Hozzáférés dátuma: 12 10 2020].
- [8] NATO, „Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2020),” Bruxelles, 2020.
- [9] T. Farkas, „Communication and information services – NATO requirements Part I,” *Land Forces Academi Review*, 2020.
- [10] *A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról*, 2020.04.21..
- [11] B. Németh és A. Kránicz, „Új hidegháborúra készülve?Eltérő biztonságpercepciókés haderőfejlesztési modellek a NATO keleti szárnyán,” *Külgügyi Szemle*, 1. kötet19, 1. szám2, pp. 43-77., 2019.
- [12] „Global Defence Technology,” [Online]. Available: https://defence.nridigital.com/global_defence_technology_jun19/from_russia_to

- _nato_the_logic_behind_poland_s_military_modernisation. [Hozzáférés dátuma: 1. október 2020.].
- [13] „National Security Strategy of the Republic of Poland,” [Online]. Available: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf. [Hozzáférés dátuma: 3. október 2020.].
- [14] „Website of the Republic of Poland,” [Online]. Available: <https://www.gov.pl/web/national-defence/cybermilpl-we-develop-polands-abilities-to-fight-threats-in-cyberspace>. [Hozzáférés dátuma: 23. szeptember 2020.].
- [15] [Online]. Available: <https://stratpol.sk/wp-content/uploads/2017/08/fSSSR-2017-ENG-v-final-OND-final.pdf>. [Hozzáférés dátuma: 01 10 2020].
- [16] I. Majchút, „Security aspects of the Slovak republic in the second decade of 21st Century,” in *Selected Economic Issues of Central and Eastern Europe*, 2016, pp. 15-23.
- [17] [Online]. Available: <http://mepoforum.sk/wp-content/uploads/2017/09/N%C3%A1vrh-Bezpe%C4%8Dnostnej-strat%C3%A9gie-SR.pdf>. [Hozzáférés dátuma: 03 09 2020].